

Ambulatoryum włościańskie w Nałęczowie.*)

Podał **Dr A. Puławski**, dyrektor zakładu.

Zakład leczniczy na wsi z natury rzeczy staje się ośrodkiem, do którego dąży o poradę lekarską cała ludność okoliczna.

Pewność znalezienia zawsze lekarza na miejscu, powaga samego zakładu, do którego zjeżdżają się na leczenie ludzie „z całego świata“, jak mówią włościanie, sprawia to, że szukających porady w Zakładzie okolicznych włościan i wogóle ludu jest zawsze dość dużo. Naturalnie, jest to fakt dodatni, który należy wyzyskać, gdyż jest to jeden ze sposobów przyzwyczajania ludu do racjonalnego leczenia. Praktyka wykazała, że technikę udzielania porad w Zakładzie dla okolicznej ludności należy odpowiednio uporządkować a to z następujących względów. Jeżeli okoliczni włościanie zgłaszają się o poradę w godzinach, kiedy lekarze przyjmują chorych zakładowych w gabinetach lekarskich, chorzy tacy już to przez nieśmiałość, już to z konieczności, jako „domo-

*) Czytane na Zjeździe hygjenistów w Lublinie 27/IX 1908 r.

10.

11

wi“ muszą ustępować „gościom“ i nieraz długo wyczekiwać na swoją kolej. Z drugiej strony tacy chorzy do poczekalni lekarskiej, w której prawie nigdy niema chorych zakaźnych (gdyż tacy chorzy leczą się w domu), wnoszą nieraz zarazę, a z nią popłoch wśród chorych i konieczność dezynfekcyi. Ileż to razy zdarzało się, że zawinięte w chustkę dziecko, z którym matka godzinę lub dłużej czekała na widzenie się z lekarzem, po wyjęciu z chustek i powijków okazuje się dotkniętym szkarlatyną, dyfterytem, kokluszem i t. d.

Dla uniknięcia takich wypadków i dla wygody miejscowej ludności już od r. 1894 urządzono w Nałęczowie oddzielne ambulatoryum przy jednej z bram parku zakładowego. Tu w pewnych oznaczonych godzinach (12—1) zjawia się stale lekarz i udziela porad. O ile kto przybędzie z nagłym wypadkiem w godzinach poza ambulansowych, zatrzymuje się w poczekalni, a stróż znajdujący się stale przy bramie albo jego żona a *nie sam chory* poszukuje lekarza i sprowadza go do ambulansu.

Początkowe urządzenie ambulansu było nader pierwotne: w izdebce bez pieca, a więc mogło ono funkcjonować tylko w lecie. Na zimę trzeba było ambulans zamykać, albo, jak to miało miejsce od r. 1900, przenosić go do jednego z pustych mieszkań, które trzeba było przed latem odkazić i odnowić.

Od r. 1904 ambulans mieści się w oddzielnym murowanym i dobrze opalonym domku, w którym jeden pokój z oddzielnym wejściem przeznaczony jest na mieszkanie stróża (bezdzielnego!). Ambulans składa się z poczekalni i gabinetu lekarskiego z przedpokojem mającym wejście od strony parku (dla lekarza). W przedpokoju mieści się szafa hermetyczna dla dezynfekcyi formaliną (ubrania, niektórych przedmiotów). Posadzka w ambulansie jest terrakotowa, ściany malowane olejno. Ambulans posiada swoje własne narzędzia do badania i leczenia chorych, aby niczego ztamtąd nie trzeba było wynosić. Pacycenci nie potrzebują już tu nikomu ustępować i czują się u siebie. Opłata za poradę wynosi 30 kop., a dla zupełnie biednych jest bezpłatną. Opłatę ustanowiono dla tego, że, jak wiadomo, porady darmowe są mało cenione przez chorych. Część opłaty idzie na materiały opatrunkowe i niektóre ulepszenia, reszta stanowi słuszne, choć skromne, wynagrodzenie dla lekarza lub pomagającego mu niekiedy felczera.

Lekarstwa, przepisywane w ambulanse, miejscowy aptekarz zgodził się ustępować po niższej cenie. Ambulansem zawiaduje młodszy lekarz t. j. pomocnik dyrektora zakładu. W razie potrzeby zawiadujący ambulansem wzywa na radę innych lekarzy a o ile jest więcej zajęty (podczas lata) ma *statego* zastępcę.

Oprócz porad w chorobach wewnętrznych w ambulanse wykonywane są małe operacye chirurgiczne i opatrunki, ekstrakcja zębów i t. d. Tu również odbywa się szczepienie ospy ochronnej. Na to ostatnie zwracamy szczególną uwagę. Możemy się poszczycić, że w Nałęczowie i najbliższych okolicach mało już jest osób nieszczepionych, a dość dużo szczepionych powtórnie (dzieci ze szkół i ochrony, służba zakładowa i część włościan). To też epidemja ospy już się lat kilka u nas nie pojawiała, pomimo tego iż istniała w okolicach niezbyt odległych. Oprócz szczepień w ambulanse, wykonywają się szczepienia na niektórych folwarkach.

Z ambulanstu korzystają nie tylko mieszkańcy Nałęczowa i najbliższych wiosek (Charz, Chruszczów, Łąki, Bochońnica) ale także i okolice, jak osada Wąwolnica (pomimo grasowania w niej felczerów) Czesławice, Sadurki, Wojciechów, nie mówiąc już o tym, że zdarzają się nierzadko pacjenci z miejscowości dalszych w promieniu kilkunastu wiorst.

Z ambulanstu korzysta przeważnie ludność chrześcijańska (80%). Żydzi unikają mieszania się „z chłopstwem“, szukając zawsze „powag“ i starając się przemknąć do gabinetów Zakładowych.

Z ambulanstu nieraz udaje się chorych kierować do szpitali w Lublinie lub w Puławach w przypadkach, które się nie nadają do leczenia ambulatoryjnego, a które przez nieświadomość lub nie dbalstwo mogą się stać nieuleczalnemi.

Ambulans jest często dla nas barometrem, ostrzegającym o istnieniu w okolicy różnych epidemii. Byłaby pożądaną ściślej-sza statystyka chorych, na którą będzie się można zdobyć z czasem wobec istniejących materyałów (księgi chorych).

Ambulatoryum nasze, jak to pokazuje załączona tablica, rozwinęło się zwłaszcza od czasu, gdy uzyskało odpowiednie pomieszczenie. Ilość porad od 646 wzrosła do 3,000, a nawet w roku 1906 dosięgła poważnej cyfry 3,000.

Ludność przyzwyczaiła się powoli do wzywania lekarzy do domów i praktyka wśród włościan znacznie się powiększyła. Zasiługa w tym główna moich młodszych kolegów-współpracowników ś. p. Sacewicza, Tryjarskiego, Malewskiego, ~~p. p.~~ Rudzkiego i Głińskiego, którzy się z wielką gorliwością ambulansem zajmowali. Dla ścisłości podaję niżej tablicę frekwencyi naszego ambulansu za lat 14.

R o k	Choroby wewn	Choroby chirurg.	Wyjęcie zębów	Zastrzyk surowicy przeciw błoniczej	Szczepie- nie ospy ochron- nej	Razem
1) 1894 (od 10/X)	109	26	—	—	—	135
2) 1895	520	126	—	—	—	646
3) 1896	416	152	—	—	—	568
4) 1897	485	112	—	—	—	618
5) 1898	401	162	—	—	51	614
6) 1899	614	102	—	—	57	773
7) 1900	817	125	—	—	67	1009
8) 1901	620	94	20	—	60	794
9) 1902	713	60	41	10	642	1966
10) 1903	932	56	60	60	125	1233
11) 1904	942	230	—	56	56	1284
12) 1905	1940	525	121	78	180	2845
13) 1906	3378	358	72	53	179	4040
14) 1907	2312	466	303	34	225	3340

